

УДК 929-057.175(477.43)::371

І.В.Рибак

Анатолій Назаров: півстоліття в українській освіті (до 70-річчя від дня народження)

Стаття присвячена життю та професійній діяльності директора сільської школи із 45-річним стажем Анатолія Костянтиновича Назарова. У серпні 2016 року йому виповнилося 70 років з дня народження. Талановитий випускник історичного факультету Кам'янець-Подільського педагогічного інституту 1972 року спершу очолював школи на Рівненщині, а з 1976 року і до наших днів працює на посаді директора Карижинської школи I–II ступенів.

Ключові слова: А.К.Назаров, школа, директор.

Сучасний освітній розвиток України забезпечують тисячі талановитих педагогів, які вірою й правдою служать справі навчання і виховання підрастаючих поколінь, професійно і дбають про те, щоб з нинішньої української дівчорони вирости різнобічно розвинуті, тямущі, патріотичні і трудолюбиві громадяни своєї країни, яким буде під силу справлятися і з майбутніми історичними викликами, і невідкладними політичними, соціально-економічними і культурними завданнями. Одним із таких подвижників є директор сільської школи із 45-річним стажем подолянин Анатолій Костянтинович Назаров.

Він народився 18 серпня 1946 року в с. Гвардійське Хмельницького району Хмельницької області у сім'ї службовця. Батько Назаров Костянтин Степанович – учасник Великої Вітчизняної війни, кілька разів був поранений. Після закінчення Другої світової війни працював санітарним лікарем Гвардійської дільничної лікарні. Лихоліття війни і численні поранення підірвали здоров'я, і він помер у 1965 р. Мати – Євгенія Семенівна працювала у місцевому колгоспі, а пізніше займалася домашнім господарством.

У 1953 році Анатолій пішов у 1 клас Гвардійської середньої школи. Батьки з ранніх років привчали дітей до роботи. Вже з семи років Анатолій пас худобу, спочатку свою, потім сусідів та родичів. Після закінчення 7 класу щороку, під час канікул, працював на різних роботах у місцевому колгоспі ім. Карла Маркса, що функціонував у рідному селі. Навчаючись у школі, Анатолій проявляв інтерес до столярної справи. Любов до роботи з деревиною привив вчитель трудового навчання С.І.Хмуринський, який не мав педагогічної освіти, але був фахівцем високого рівня, вмів зацікавити учнів, викликати у них любов до свого предмету, дав багато практичних умінь і навичок у роботі з деревиною. Тож не випадково, значна частина його учнів обрали собі професію столяра. Одним із них був А.К.Назаров, який після закінчення 9-го класу з 1 вересня 1962 року вступив на навчання у професійно-технічне училище у м.Красний Луч Луганської області, яке закінчив 1964 року, здобувши спеціальність столяра-мебельника.

Ще у шкільні роки мріяв навчати дітей, передавати їм свій життєвий досвід, уміння і навички, готувати до свідомого життя, у якому вони б знайшли свої місце, стали б гарними громадянами, оволоділи улюбленими професіями, вірою і правдою служили своєму рідному народу. І ця мрія здійснилась. Після закінчення училища, Анатолію запропонували посаду вчителя трудового навчання Лісогірської восьмирічної школи Городоцького р-ну Хмельницької області. З 1 вересня 1964 року розпочалася його скромна педагогічна біографія. Дуже скоро зрозумів, що потрібно ще багато чого освоїти, набути нових знань. Тож довелося дуже багато працювати над самоосвітою, вивчати педагогічну науку, методику викладання трудового навчання, розвивати свій загальнолюодський кругозір. Велику допомогу молодому вчителю надавали старші колеги, особливо директор, його заступник з навчально-виховної роботи.

– Школа, – згадує Анатолій Костянтинівич, – знаходилася у пристосованому приміщенні, в її цокольній частині була невеличка кімната для трудового навчання. Не вистачало ні інструментів ні обладнання і ми з учнями виготовляли долота, стамески, рубанки, шерхебелі та інше самотужки. Для цього використовували старі напилки і при допомозі сільських майстрів у колгоспній кузні, яка знаходилася поряд зі школою, учні оволодівали знаннями і практичними навиками загартування металу. У той період я разом із учнями весь вільний час проводив у майстерні і мав від цього велике задоволення.

З ініціативи молодого учителя в школі працювали гуртки “Умілі руки” і авіамоделювання, які приваблювали дівчату, давали змогу спробувати їм свої сили. У майстерні пиляли, грюкали, клеїли. Наставала відповідальна мить, коли гурт хлопчаків на чолі з Анатолієм Костянтинівичем запускали саморобний літак у небо. Скільки радощів було у хлоп’ят, які мріяли літати, бути пілотами, приносити користь своїй країні.

Наступний навчальний рік розпочався для А.К.Назарова із сюрпризу. Керівництво районної освіти запропонувало йому з 1 вересня 1965 року перейти на посаду вчителя трудового навчання і фізичного виховання Купинської восьмирічної школи Городоцького р-ну (годин було більше, що позначилося і на учительському заробітку). На цьому місці працював до листопада 1965 р., коли довелося несподівано перервати педагогічну роботу і йти виконувати конституційний обов’язок у Збройних Силах країни. З 28 листопада 1965 року розпочалася його дійсна війська служба. Потрапив у далекі від рідного Поділля місця – у м.Загорськ Московської обл. Служив у відділі постачання інженерного району Московського військового округу, разом з командирами доводилося роз’їжджати його величезною територією, бувати у Москві та інших містах Московської, Івановської, Володимирської областей Російської Федерації, відвідувати військові бази матеріального постачання, вирішувати різноманітні покладені на постачальників питання. На третьому році служби був рекомендований на навчання у вище інтендантське училище у м.Ленінград. Але Анатолія більше вабила не війська професія, і далі

хотілося бути вчителем. Ця мрія не покидала протягом усього терміну проходження служби. Саме тоді вирішив здобути професію вчителя історії. Тому весь вільний від служби час використовував для підготовки до вступних іспитів, про які дізнався із листування з друзями і рідними. Читав багато історичної літератури, вивчав історію СРСР за програмою для вступників до вищих навчальних закладів, а також навчався на вечірніх курсах. У травні 1968 року звернувся із рапортом до командування відпустити для вступу на навчання у виш. 125 травня 1968 року був демобілізований.

Підготовку до вступу завершував вже у піднесеному, “післядембельському” настрої. Повторював матеріал з чотирьох предметів, які були винесені на іспити. Трохи побоювався іноземної мови, утім за тодішніми правилами оцінка з цього іспиту не відіграла вирішальної ролі при зарахуванні. Вчорашній військовослужбовець справився із взятими зобов’язаннями успішно. З першого вересня 1968 року розпочав навчання на історичному факультеті Кам’янець-Подільського державного педагогічного інституту. То був один з найщасливіших днів у житті Анатолія Назарова, адже почала здійснюватися його багаторічна мрія – здобути вищу педагогічну освіту та ще й на одному із найбільш престижних тоді факультетів.

Тут, на історичному факультеті, зустрів багато нових друзів, котрі уже мали життєвий і трудовий досвід, закінчили середні навчальні заклади, відслужили військову службу. Це – Михайло Михайлюк, Микола Шпетний, Леонід Труш, Іван Ясінський, Володимир Стельмащук а також молоді випускники шкіл, які мали глибокі знання з основ наук і особливо з історії. Серед них – Олександр Завальнюк, Руслан Постоловський, Таміла Рогуцька, Олександр Стецюк та інші. Особливо захоплював своєю ерудицією і професіоналізмом професорсько-викладацький склад факультету. Професори Л.А.Коваленко, П.Ф.Лаптін, доценти М.Ф.Александр, А.О.Копилов, О.Д.Степенко, І.С.Винокур, В.В.Зайцев та ін. були зірками-педагогами, відомими вченими. Великий інтерес викликали лекції з основ держави і права у доцента П.Ф.Щербини.

Велику роль у формуванні Анатолія Костянтинівича, як вчителя, а також в особистому житті відіграв декан історичного факультету А.О.Копилов. За його рекомендацією був прийнятий на роботу вихователем гуртожитку для учнів Кам’янець-Подільського професійно-технічного училища №1, яку виконував після занять в інституті. На факультеті з числа студентів старших курсів була створена лекторська група під керівництвом викладача факультету А.П.Гавришука. Студенти читали лекції на підприємствах і в організаціях міста. З великим хвилюванням провів А.К.Назаров свою першу лекцію для працівників тютюнової фабрики м.Кам’янець-Подільського.

На другому курсі був обраний головою профспілкового комітету історичного факультету. У ті роки організовувались студентські будівельні загони. Одним з їх організаторів був А.К.Назаров. Крім організаційних справ, доводилося виконувати функції столяра, сантехніка, бетонника тощо. Студенти працювали на новобудовах Казахстану і Тюменської області Росії. Крім буди-

вельних робіт, доводилося проводити ще й культурно-масові заходи: давали концерти художньої самодіяльності, проводили спортивні змагання, читали лекції для місцевого населення. Під час роботи будівельного загону в Тюменській області було організовано роботу піонерського табору, в якому перебувало 50 дітей із найближчого селища. Начальником табору був А.К.Назаров а вожатими – студентки історичного факультету дві Тетяни – Ткаченко і Тацій.

Після закінчення навчання в інституті з 15 серпня 1972 року був призначений на посаду директора Білогірської восьмирічної школи Дубнівського району Рівненської області. Але не встиг, як то кажуть, взяти старт, як через півмісяця, з 1 вересня 1972 року, був переведений на посаду директора Птичської восьмирічної школи того ж району. Саме тут на новій, ще не освоєній посаді знадобилися одержанні у вищій знання педагогічного профільно, особливо з такої дисципліни як “Школознавство”. (Згадав, як студентом вчився оформляти ділову документацію: писати накази, протоколи педагогічних рад, нарад при директорові тощо. Молодого директора помітили, відзначили і ... запропонували підвищення.

26 лютого 1973 року був призначений на посаду директора Сатинівської середньої школи Дубнівського району Рівненської області. Знову довелося звикати до населеного пункту, вивчати педколектив, запроваджувати новації, яких тут не було. На новому місці працював до березня 1975 року: завоював авторитет серед сільської громади, працював над підвищенням рейтингу школи. Добре організованого, цілеспрямованого, надзвичайно відповідального помітили ... у райкому партії. І після кількох тривалих зустрічей за закритими дверима довелося розстатися з директорським портфелем. 1 березня 1975 року А.К.Назарова обрали звільненим секретарем парткому колгоспу “Зоря комунізму” Дубнівського району. Графік роботи і життя 30-річного партійного лідера змінився докорінно. Замість навчального процесу довелося займатися сільськогосподарським виробництвом, розстановкою партійних кадрів на різних ділянках колективного господарювання. Розумів, що на новій посаді часу для самовдосконалення, інтелігентного розвитку практично не буде, адже пріоритетом були суто виробничі питання. Хоча не опускав з поля зору й ідейно-виховну, культурно-масову і спортивну роботу. Переборюючи себе, розповів своєму керівництву, що така робота не для нього, хоче і далі працювати у школі. Люди попались тямущі, увійшли у стан справ молодого керівника і ... відпустили.

У серпні 1976 року переїхав на нове місце проживання – в районний центр Вінківці Хмельницької області. Враховуючи на ясні записи у трудовій книжці, районні освітяни запропонували А.К.Назарову посаду директора Карижинської восьмирічної школи (сьогодні це школа I–II ступенів). У цьому закладі освіти Анатолій Костянтинівч працює і досі (не багато і не мало – 40 років на одному місці). За час його керівництва колектив школи досяг вагомих успіхів у навчально-виховній роботі. Зокрема, першим у районі перейшов на кабінетну систему навчання. Створено сучасну навчально-матеріальну базу. Досить часто

тут проводились семінари учителів-предметників, керівників шкіл району та області. У школі діє історико-краєзнавчий музей, який постійно поповнюється експонатами завдяки діяльності гуртка “Пошук”. Школярі регулярно займають призові місця на районних та обласних олімпіадах і конкурсах.

За досягнуті успіхи у багатодесятилітній роботі портрет Анатолія Костянтиновича та колективу школи заносився на районну дошку пошани. Він нагороджений знаком “Відмінник народної освіти”, багатьма грамотами Міністерства освіти і науки України, обласної ради та обласної державної адміністрації. Йому присвоєно високі педагогічні звання – “Старший учитель” та “Учитель вищої категорії”. Разом із дружиною Н.В.Назаровою (Тихою), випускницею історичного факультету Кам’янець-Подільського педагогічного інституту, виростили та виховали двох дітей: дочка Олена продовжує сімейну традицію і працює вчителем Віньковецькому НВК, син Володимир проживає в м.Одеса і є службовцем державної митної служби.

А.К.Назаров проводить значну громадську роботу. Обирався депутатом Віньковецької селищної ради кількох скликань. Понад 20 років є членом виконавчого комітету селищної ради. 13 років поспіль входить до складу колегії районного відділу освіти молоді та спорту Віньковецької районної державної адміністрації. Очолує ветеранську організацію смт.Віньківці, мріє про кращі часи для української освіти.

Ivan Rybak

**Anatoly Nazarov: half a century in Ukrainian education
(to the 70th anniversary of his birth).**

The article is devoted to life and professional activity of the head of a village school with 45 years of experience Anatoly Nazarov. In August 2016, he was 70 years old. Graduated from the Faculty of History of Kamianets-Podilskiy Pedagogical Institute. In 1972, first headed a school in the Rivne region, and from 1976 till nowadays he has been working as principal of the Karyjin school I–II degrees.

Keywords: Nazarov, school, principal.

И.В.Рибак

**Анатолий Назаров: полвека в украинском образовании
(К 70-летию со дня рождения)**

Статья посвящена жизни и профессиональной деятельности директора сельской школы с 45-летним стажем Анатолия Константиновича Назарова. В августе 2016 г. ему исполнилось 70 лет со дня рождения. Талантливый выпускник исторического факультета Каменец-Подольского педагогического института 1972 года сначала возглавлял школы в Ровенской области, а с 1976 года и до наших дней работает в должности директора Карыжинской школы I–II ступеней.

Ключевые слова: А.К.Назаров, школа, директор.